

Rana intervencija – Podsticanje razvoja djece sa smetnjama i razvojnim rizikom

Program: ZA SVAKO DIJETE: GLAS - Korišćenje tehnologije 21. vijeka za promociju rane komunikacije, obrazovanja i socijalne inkluzije djece sa smetnjama u razvoju

Nulti modul – Crna Gora

Prva radionica: Program, sistemsko polazište, značaj i svrha RI

Program: ZA SVAKO DIJETE: GLAS - Korišćenje tehnologije 21. vijeka za promociju rane komunikacije, obrazovanja i socijalne inkluzije djece sa smetnjama u razvoju

UNICEF,
ECARO: Fond za
Inovacije

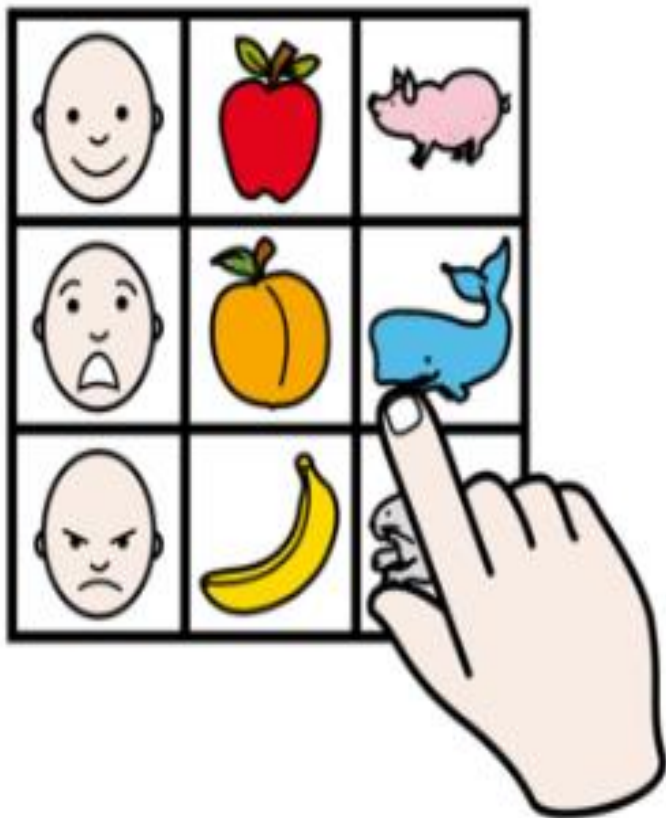
Promocija
dostupnost i
upotreba AAC,
jačati kapacitete
profesionalaca da
koriste AAC u
ranoj intervenciji

Poboljšati jezičke i
komunikacijske
rezultate djece u
ranom uzrastu

Cboard

U zavisnosti od vrste smetnje u razvoju, mnoga đeca imaju umanjenu sposobnost da izraze što doživljavaju, što im se dešava, što žele, očekuju, da prihvate, razumiju učesnike u komunikaciji.

Cboard - fleksibilnost, dostupnost, jednostavnost u korišćenju.

Cilj ostvarenje funkcionalne komunikacije, učestvovanje u aktivnostima, sticanje novih znanja i iskustava.

U ovom trenutku procjena da je podrška potrebna đeci sa smetnjama iz spektra autizma, intelektualnog i tjelesnog razvoja (cijeneći komunikološke potrebe).

Razvoj seta ključnih koncepata i simbola koji će se koristiti

Glavne aktivnosti

Odabir ključnih koncepata i simbola: on-line glasanje (praktičari, eksperti, roditelji, vaspitači)

Razvoj 7 modula obuke (uključujući paket on-line modula), konsultacije o sadržaju modula

Obuka o Nultom modulu za ranu intervenciju (razvijena na nacionalnom nivou)

Obuke o upotrebi aplikacije AT - ACC, tzv. Cboard (6-dnevna obuka)

Pilotiranje i evaluacija

Interakcija

Definiši RI

U CG: koje razvojne
oblasti dece su
izazovne – zašto?

Strategija inkluzivnog obrazovanja

Vodeće načelo: Promocija, zaštita, osiguranje punog i ravnopravnog učešća sve djece u inkluzivnom obrazovanju bez diskriminacije, isključivanja i na osnovu jednakosti sa drugima.

Opšti cilj: Đeci sa posebnim obrazovnim potrebama obezbijediti dostupno, pristupačno i kvalitetno inkluzivno obrazovanje na svim nivoima.

Zadaci

Zadatak 1: Obezbijediti i primijeniti dostupnost i pravičnost obrazovanja za svu djecu zajedno sa vršnjacima kroz neophodnu međusektorsku podršku

Zadatak 2: Osigurati i sprovesti jednakost i kontinuitet inkluzivnog obrazovanja kroz uspješnu saradnju unutar i između sektora i tranziciju nivoa obrazovanja

Zadatak 3: Podržati i unapređivati kvalitet inkluzivnog obrazovanja jačanjem školskih politika, kulture i prakse

Zadatak 1 - *Ishod: Đeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju i u riziku uče i učestvuju zajedno s vršnjacima kroz adekvatnu multi-sektorsku podršku*

Đeca i roditelji dobijaju usluge u zajednici: rane detekcije, intervencije, psiho-socijalne i druge podrške, uključivanja i obrazovne programe na bazi modela ljudskih prava.

Smanjene prepreke i povećan pristup obrazovanju kroz prilagođenu infrastrukturu, obezbijeđenu opreme, specijalizovani i prilagođeni nastavni i didaktički materijal.

Inkluzivno obrazovanje – ka ranoj intervenciji

Princip

Na osnovu jednakosti sa drugima u skladu s interesovanjima, mogućnostima i potrebama

IROP

Metode, način prilagođavanja, opremu, tehnologija da bi dijete ostvarilo svoje mogućnosti.

Zakon

Dijete se može uključiti u ranu intervenciju na osnovu uputa ili zahtjeva roditelja

Transformacija - resursni centri

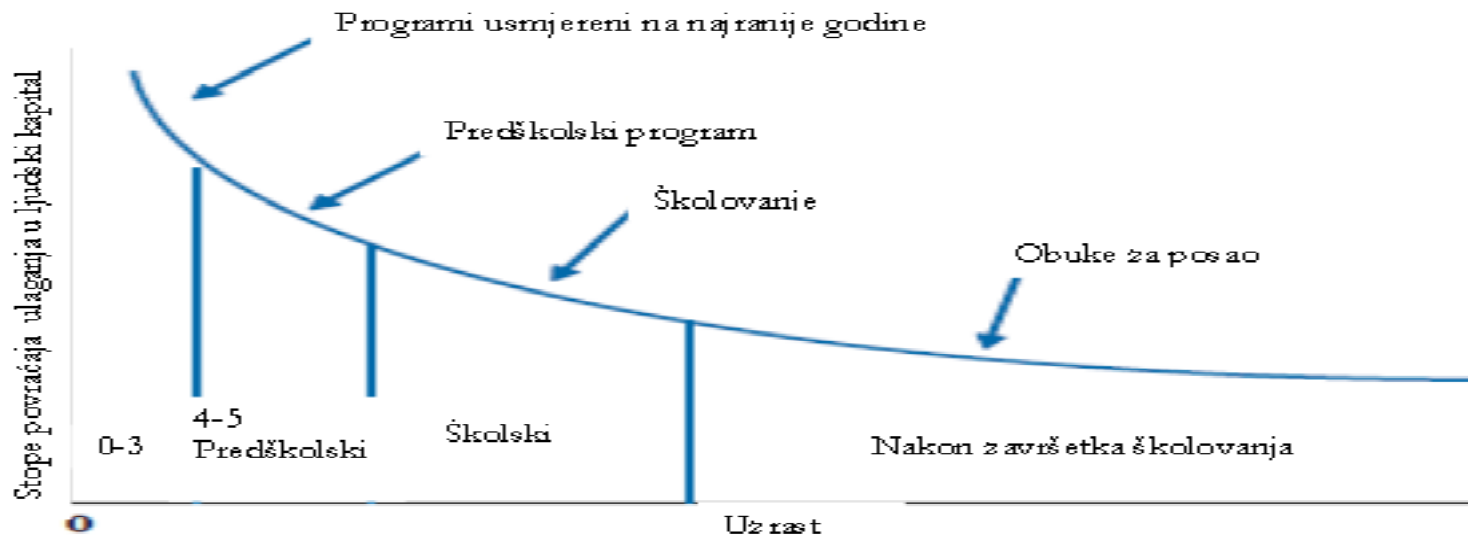
Usluge rane intervencije, obuke, savjete, instrukcije i preporuke za rad, specijalizovana didaktička i nastavna sredstva, i dr.

Rani razvoj

Neurološki razvoj najintenzivniji do pete godine

Rano učenje ima najznačajniji uticaj na dalji razvoj sveukupnih sposobnosti.

Socio-ekonomski efekti sistema predškolskog vaspitanja i obrazovanja na društvo.

Što je rana intervencija?

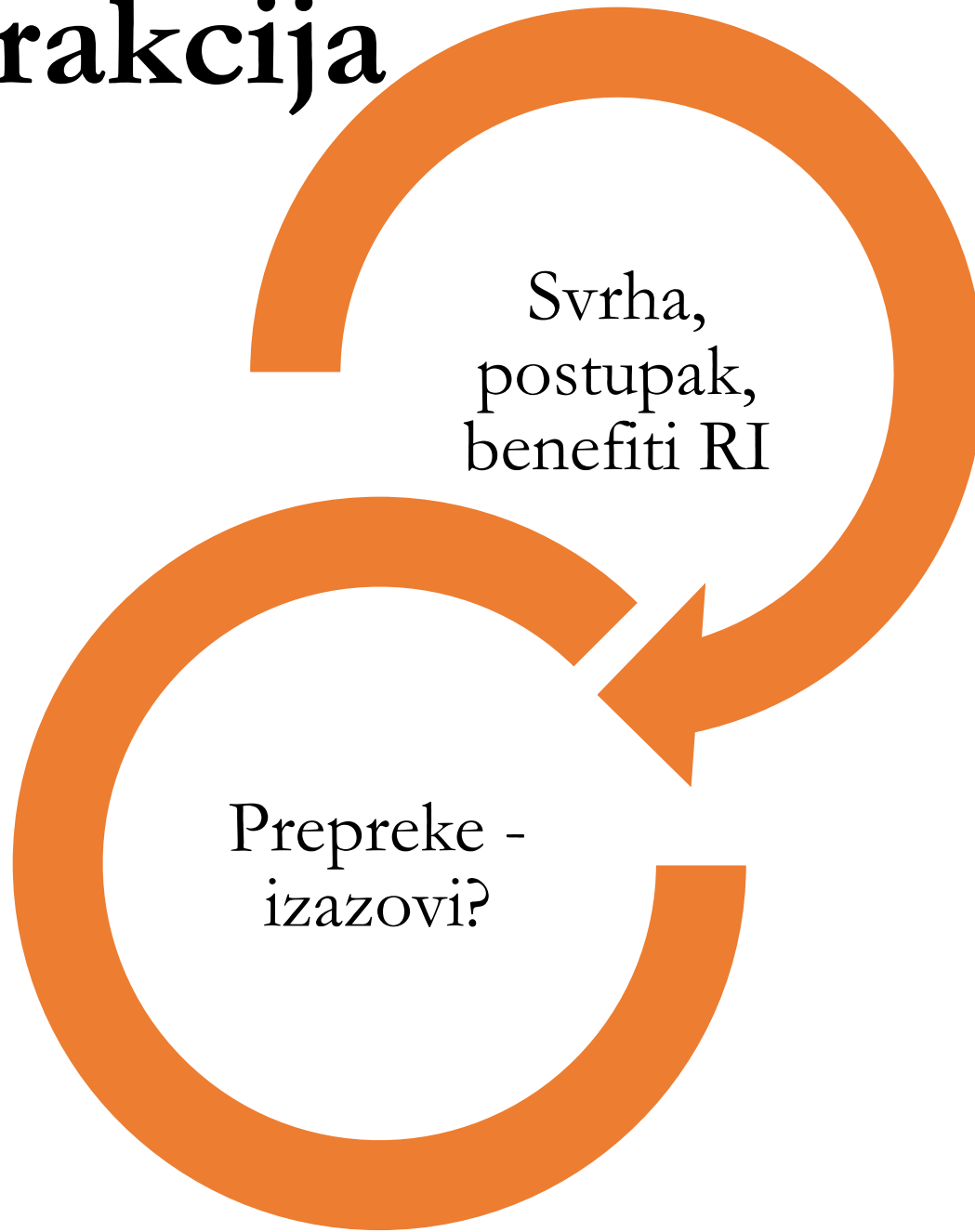
Različiti oblici podsticanja dječjeg razvoja koji se primjenjuju od rođenja do predškolskog uzrasta: od 0. do 3. godine i od 3. do 6. godina.

Ima za cilj unaprjeđenje razvoja djeteta i funkciju podrške članovima porodice.

Niz neophodnih tretmana (medicinskih, psiholoških, obrazovnih, socijalnih).

Sprovodi se timski, pristup interdisciplinaran i multisistemski.

Interakcija

Rana intervencija (rana stimulacija) mora početi čim se uoče prvi znaci razvojnog odstupanja tj. i prije postavljanja formalne dijagnoze

Rano djetinjstvo najosjetljivije razdoblje života - veća mogućnost postići razvoj djeteta

Upućena djetetu i čitavoj porodici

**Značaj
RI**

Svrha

Prepoznati decu u riziku i sa smetnjama što prije kako bi ostvarili potencijale, očuvali porodice i kvalitet života.

Povećava djetetovo učešće u porodičnom i zajedničkom životu razvojem funkcionalnih vještina, nezavisnosti, društvenih odnosa i angažmana.

Prevenција i minimiziranje sekundarnih teškoća u razvoju.

Promocija mogućnosti učenja i postavljanje temelja inkluzivnom obrazovanju i cjeloživotnom učenju.

Osigurati dječja prava

Smanjiti trenutne i buduće društvene troškove u obrazovanju i socijalnoj podršci

Pozitivni ishodi rane intervencije

Dijete

Preventivna uloga koja ima za cilj da spriječi uticaj različitih faktora na kašnjenja u razvoju;

Terapeutska uloga za decu koja već imaju razvijen oblik kašnjenja u razvoju (smanjenje i prevencija pogoršanja);

Smanjenje prapatnih negativnih pojava.

Roditelje

Pomaže da prevaziđu negativne emocije i prilagode se posebnim potrebama deteta;

Omogućava da dobiju važne informacije koje se odnose na dijagnozu, znanje o očekivanom detetovom razvoju, načinima stimulacije.

Širu porodicu

Prilagođavanje porodice kao cjeline specifičnoj situaciji odgajanja deteta sa smetnjama u razvoju;

Smanjenje pritiska pronalaženjem adekvatnih usluga (vrtića, socijalna pomoć, adekvatni materijali za rad, razvojno podsticajni programi i sl.)

Društvo u cjelini

Podizanje svijesti društva na postojanje dece sa smetnjama u razvoju koja su dio društvene zajednice i imaju pravo na podršku;

Povećavanje samostalnosti odrasle osobe koja će manje biti zavisna od sistema socijalne zaštite.

Druga radionica: Principi, primjena, osnov

Interakcija

U radu se
rukovodim,
pridržavam

Mislim da je
važno...

Principi

Kvalitet - Inicijalno obrazovanje i profesionalni razvoj

Praćenje - Mehanizmi odgovornosti za nadgledanje i pružanje povratnih informacija o ishodima

Učešće - Angažovanje porodice i zajednica u strukturama i procesima upravljanja

Održivost - Mehanizmi i strategije za omogućavanje finansiranja sistema, struktura i usluga u svim sektorima.

Rano učenje

Đeca najbolje uče kroz svakodnevna iskustva i interakcije sa poznatim ljudima u poznatim kontekstima

Aktivnosti i mogućnosti učenja moraju biti funkcionalne, ugodne, zasnovane na učešću, interesovanju i uživanju djece i porodice

Učenje je zasnovano na vezanosti (attachment) – stvara je i koristi

Učenje pruža mogućnosti za primjenu i nadogradnju stečenih vještina

Sve porodice, uz potrebnu podršku i resurse, mogu da poboljšaju učenje i razvoj dece

Sve znači SVE – bez obzira na prihode, porijeklo, obrazovanje, vještine, kontekst života

Dosljedni odrasli u djetetovom životu imaju najveći uticaj na učenje i razvoj

Sve porodice imaju snage i mogućnosti kojima mogu da pomognu svom djetetu – ali nemaju jednak pristup resursima

Podrške (neformalne i formalne) treba da nadograde snage i smanje stres, porodicu povežu sa djetetom u prijatnim interakcijama i aktivnostima.

Primarna uloga pružaoca usluga RI je rad i podrška porodicama i njegovateljima djeteta

Pružaoци usluga saraduju sa odraslima kako bi povećali povjerenje i kompetencije onih koji podstiču djetetov razvoj

Porodice su ravnopravni partneri u odnosima sa pružiocima usluga

Međusobno povjerenje, poštovanje, iskrenost i otvorena komunikacija karakterišu odnos porodice i pružaoca usluga

Proces RI: od prvog kontakta, dinamičan, individualizovan, odražava interesovanja, stilove učenja, kulturna uvjerenja djeteta i porodice

Porodice su aktivni učesnici u svim aspektima RI

Porodice su isključivi donosioci odluke o količini, vrsti usluge koji primaju

Detetova, porodična interesovanja, potrebe, vještine se mijenjaju – IPP mora biti prilagodljiv i promjenjiv

Interakcija senzitivna i odgovara na potrebe svih učesnika (odrasli i deca imaju svoje stilove učenja)

Uvažiti kulturološka, duhovna uvjerenja – bez osude

Porodični „način“ je važniji nego pružaočeva uvjerenja

Ishodi RI moraju biti funkcionalni i zasnovani na djetovim i porodičnim potrebama i prioritetima

Funkcionalni ishodi unapređuju učešće i svrhovite aktivnosti

Grade se na prirodnoj motivaciji za učenje, uklapaju s onim što je porodici važno, jača prirodne rutine, ohrabruje mogućnosti učenja

Porodica razumije da rad vrijedi jer vodi unapređenju djetovog i porodičnog života

Funkcionalni ishodi fokusiraju tim na ono što je porodici važno u svakodnevnim aktivnostima.

Porodični prioriteti, potrebe, interesovanja ono čime se timski vode i bave pružaoci usluga

Tim može da uključi osim stručnjaka i prijatelje, rodbinu, osobe iz zajednice

Koriste se prakse dobrog timskog rada

Jedna dosljedna osoba treba da razumije i bude u toku sa promjenljivim okolnostima, potrebama, interesovanjima, snagama i zahtjevima u životu porodice

Primarni pružaoc usluge porodicu povezuje kada je potrebno sa drugim uslugama, na način da su usaglašene, nisu zbunjujuće i zahtjevne za porodicu

Intervencije zasnovane na eksplicitnim principima, dokazanim, dostupnim i provjerenim praksama, istraživanjima i regulativama

Praksa zasnovana i konzistentna sa preciznim principima

Pružaoac u mogućnosti da da objašnjenje za donošenje odluka

Istraživanja aktuelna i informišu o praćenju prakse

Odlučivanje na podacima i praćenju

Praksa se zasniva i poklapa sa regulativama

Legislatura prati potrebe, praksu i dokaze

Ključni procesi u RI

Povezane, strukturisane i organizovane aktivnosti – svaki korak vodi ka sljedećem

(1) terenski rad, skrining i usmjeravanje; (2) sveobuhvatnja procjena, (3) individualizovano planiranje; (4) pružanje usluga intervencije; (5) monitoring i evaluacija; (6) planiranje prelaza.

Interakcija

Definiši
korake

Ko, što i
kako radi

U razvijenim zemljama svako deseto dijete neurorizično.

RI - neurorizični činioci, iako su bili prisutni, nisu štetno uticali na razvoj djeteta.

Primjena

Na različite izazove i prepreke kod neurotorzične i dece s već utvrđenim smetnjama u razvoju

Uticao na cjelokupan djetetov psiho-socijalni razvoj i porodicu što pretpostavlja interdisciplinarnost u pristupu

Olakšava djetetovo učenje i stvara stabilnu podlogu za kasnije učenje.

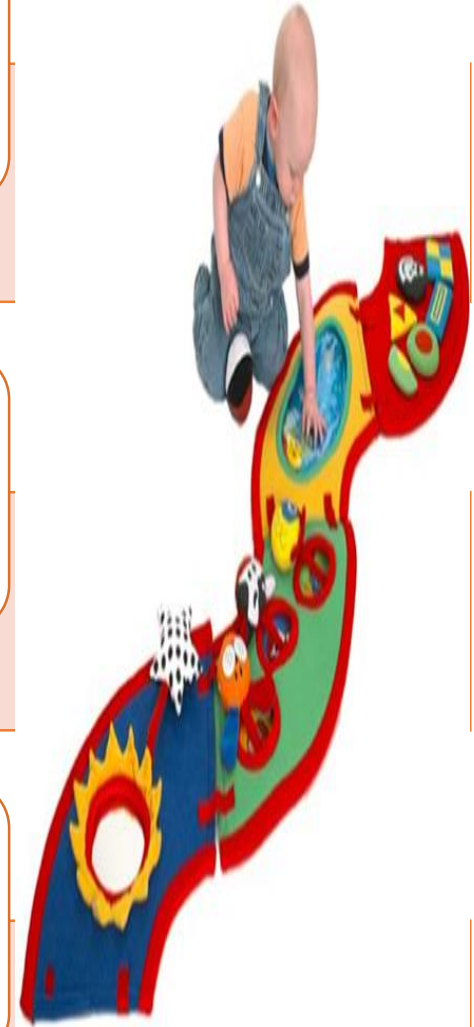

Osnov

Programi i rad baziraju se na trenutnom djetetovom statusu koji podrazumijeva cjelokupan senzomotorni razvoj

Uporište u neurofiziološkom razvoju djeteta i fenomenu plasticiteta mozga

Preko promjena u okolini se utiče na razvoj djeteta

Treća radionica: RI u Crnoj Gori, praksa, veza s Programom

Rana intervencija – resursni centri

RC „1.jun“: za decu sa intelektualnim smetnjama i spektrom autizma - rana intervencija, procjena sposobnosti, podrška porodici, podrška deci u inkluzivnom obrazovanju, pomoć i edukacija nastavnika.

RC „Dr Peruta Ivanović“, Kotor: za sluh i govor. Rana intervencija, posebno nakon ugradnje kohlearnog implanta-rehabilitacija: tretmani; ispitivanje i procjena sluha, indikacije za operativno liječenje.

RC „Podgorica“: rana stimulacija za decu sa tjelesnim, kombinovanim i smetnjama vida; obuka kadra vrtića, domova zdravlja po savremenim programima i pristupima rane intervencije.

Rana intervencija RC Podgorica

Od školske 2013/14

Individualni tretmani
(somatopeda, tiflogologa, logopeda,
psihologa, fizioterapeuta)

Kućne posete, radionice sa
roditeljima čija deca nemaju
smetnje, radionice sa vaspitačima
u predškolskim ustanovama

Specijalizovana didaktika - KAT

Rana intervencija RC „1 jun“

Za decu sa neuro-razvojnim rizikom, intelektualnim, smetnjama spektra autizma

Stručni tim: oligofrenolog, psiholog, psihomotorni socijalni radnik, logoped, reedukator,

Vrtići: obuke - prepoznavanje, prilagođavanje, individualizacija, podrška roditeljima, vaspitačima, monitoring

Mogućnost smještaja deteta i roditelja/staratelja

Rana intervencija RC Kotor

Umreženost sa medicinskim ustanovama koje rade kohlearnu implantaciju: KCCG i „Danilo I“

Istorijat prakse, 2013. formiran tim, 2014. program za ranu intervenciju, centar za rani razvoj 2017

Za decu sa smetnjama sluha i govorno-jezičkim teškoćama

Individualni rad i tretman, KAT

Logopedsko testiranje predškolske dece u cilju ranog otkrivanja govorno-jezičkih teškoća i tretmana

Prve godina su šansa za cio život. Ovo je prica o Kalini.mp4

<https://www.youtube.com/watch?v=zx9dWHtmjMY>

Ostvaruje rehabilitator / defektolog,
usklađuje s programima psihologa, logopeda,
fizioterapeuta

Ustanova, porodica

Dijagnostika, rehabilitacija, edukacija roditelja,
podrška porodici

Poznavanje porodične situacije, konteksta,
dinamike u kojoj dijete živi i odrasta

Program rada

ŠTO SE RADI?

Uloga rehabilitatora da u
đetetovoj prirodnoj
okolini stvori podsticajne
uslove i prirodnu bazu za
što jednostavnije i lakše
učenje neophodno u
daljem razvoju

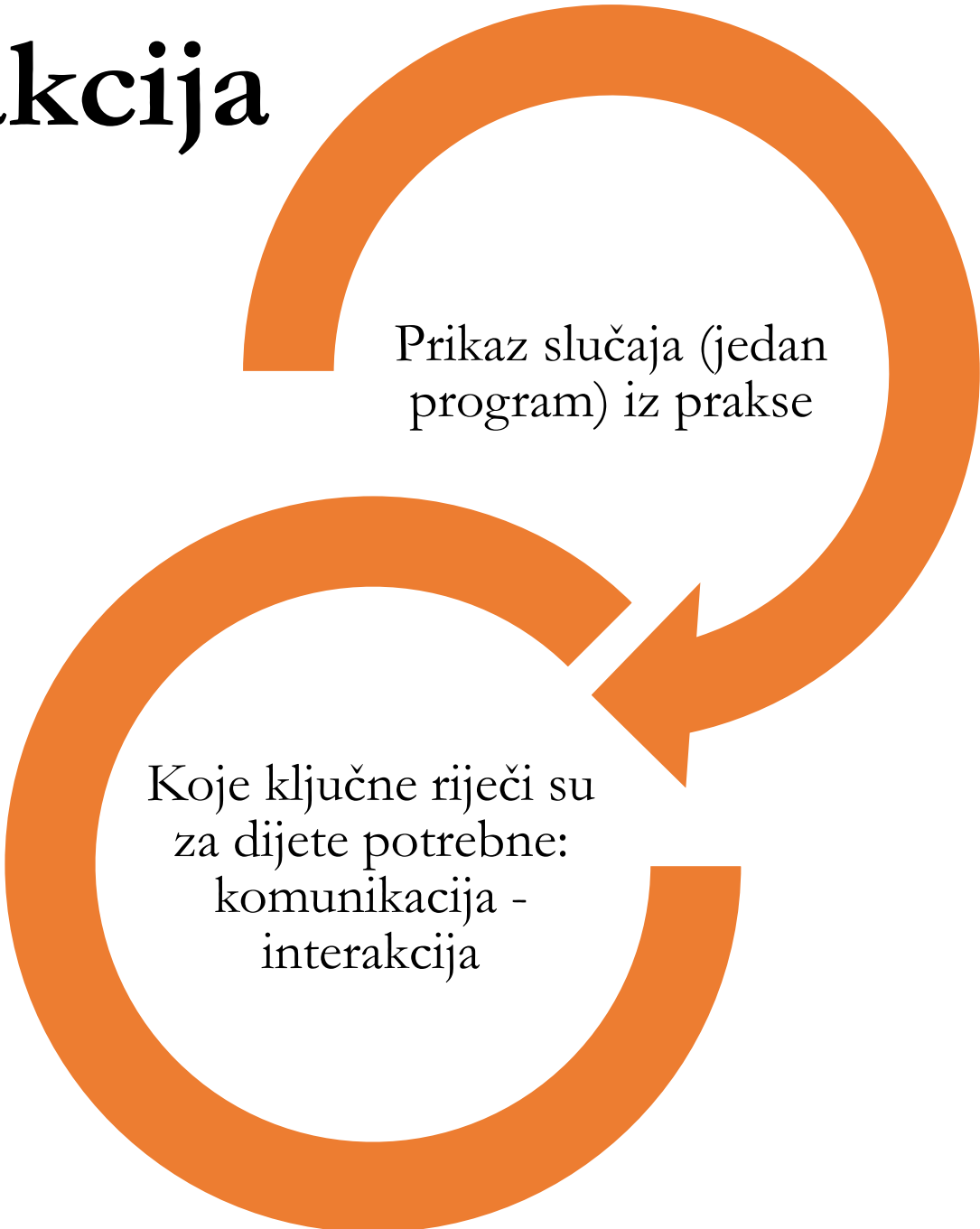

Kompletan rad temelji se
na đetetovoj aktivnosti i
jačanju njegovih
sposobnosti, a ne teoriji
smetnje

Područja rada	Programski sadržaj
<p style="text-align: center;"><u>Motorna stimulacija</u></p> <p><i>Sadrži tri grupe vježbi:</i></p> <p><i>a) stimulativne</i></p> <p><i>b) reedukacione</i></p> <p><i>c) aktivne psihomotorne vježbe, koje imaju za cilj da obnove određena senzo-motorna, psihomotorna i emocionalna iskustva da ih reorganizuje i da tako omogući utjelovljenje onih doživljenih fenomena koji se stiču psihomotornom radnjom tokom razvoja a koji nedostaju u strukturi iskustva ličnosti (Stlošljević, L. , 1979)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pokretanje pojedinih djelova tijela (glave, ruku, nogu, tijela) kroz igru i svakodnevne aktivnosti ▪ usvajanje kontrole pokreta pojedinih dijelova tijela kroz igru i svakodnevne aktivnosti ▪ usmjereno korišćenje pokreta pojedinih djelova tijela (podizanje glave, okretanje s leđa na trbuh i obrnuto, hvatanje, sjedenje, puzanje, stajanje, hodanje) kroz igru i svakodnevne aktivnosti ▪ svrsishodno korištenje pokreta djelova tijela u obavljanju svakodnevnih aktivnosti (jelo, svlačenje odjeće/oblačenje, svlačenje obuće/obuvanje, različite igre isl.)
<p style="text-align: center;"><u>Stimulacija senzornog razvoja</u></p> <p style="text-align: center;"><i>foto-stimulacija</i></p> <p style="text-align: center;"><i>fonostimulacija</i></p> <p style="text-align: center;"><i>olfaktorna stimulacija</i></p>	<p><i>Vizuelni podsticaj</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ usmjeravanje pogleda i praćenje vidnih podsticaja ▪ prepoznavanje vizuelnih podsticaja ▪ povezivanje i upoređivanje vizuelnih podsticaja ▪ imenovanje i primjereno korištenje vizuelnih podsticaja u svakodnevnim aktivnostima <p><i>Sluh:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uočavanje zvukova ▪ usmjeravanje prema izvoru zvuka ▪ razlikovanje zvukova ▪ prepoznavanje zvukova ▪ razumijevanje zvučnih/glasovnih informacija <p><i>Ukus:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ svjesnost postojanja ukusa materije koje stavlja u usta ▪ uočavanje razlika ukusa ▪ prepoznavanje ukusa (ugodan/neugodan) ▪ imenovanje ukusa (slatko, slano, kiselo) <p><i>Miris:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ svjesnost postojanja mirisa ▪ uočavanje razlika mirisa ▪ prepoznavanje mirisa (asocijacija na nešto ili nekoga;

<p><i>taktilna stimulacija</i></p>	<p>npr. miriše kao mama, miriše kao cvijet, miris nekog jela i sl., ugodan/neugodan)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ imenovanje mirisa <p>Dodir:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ svijest o dodiru (kontaktu svoje kože i predmeta ili osoba i okoline) ▪ razlikovanje dodira (ugodan / neugodan) ▪ razlikovanje kvalitete dodirnutih površina (meko/tvrdo, toplo/hladno, oštro („grebe“)/glatko („miluje“) i sl. ▪ dodir-hvat (taktilno-haptilna percepcija)
<p><u>Stimulacija kognitivno-perceptivnog razvoja</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ razvoj osnovnih gnostičkih funkcija, ▪ razvoj vizuelne percepcije i vizuelne memorije, ▪ razvoj prostorne orijentacije, ▪ razvoj fine motorike šake i taktilno kinestetičkog osjeta, ▪ razvoj okulomotorne i grafomotorne koordinacije, ▪ razvoj auditivne percepcije, ▪ razvoj pažnje i koncentracije ▪ razvoj spoznajnih procesa putem osmišljavanja, ▪ razvoj samopouzdanja i autostimulativnosti.
<p><u>Podsticanje komunikacijskog razvoja</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podsticanje jezičnog okruženja djeteta (savjetodavni rad s porodicom) ▪ podsticanje komunikacijskih obrazaca pomoću gestova ▪ podsticanje zrelijih oblika izražavanja: podsticanje korištenja fraza i sinonima u govoru, upotrebe složenih rečenica ▪ podsticanje pričanja priča, govorne igre ▪ podsticanje komunikacijskih vještina u porodici
<p><u>Podsticanje socijalnog razvoja</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podsticanje socijalizacije kroz uključivanje djeteta i porodice u njihovo prirodno okruženje ▪ savjetovanje roditelja u svrhu bogaćenja društvenih odnosa djeteta i porodice ▪ podrška djetetu i porodici u razvoju društvenih odnosa ▪ savjetovanje i edukacija roditelja o reakciji na dječju agresiju i negativizam te podsticanju empatije ▪ podsticanje vještina samozbrinjavanja ▪ podsticanje orijentacije na sebi, vremenu i prostoru ▪ upoznavanje s okolinom
<p><u>Podsticanje emocionalnog razvoja</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ edukacija roditelja o emocionalnom razvoju djeteta ▪ razvijanje povjerenja ▪ razvijanje samostalnosti ▪ savjetovanje roditelja o značenju i načinima podsticanja samopoštovanja i asertivnosti kod djeteta ▪ razgovori s djetetom o emocijama, podsticanje imenovanja emocija, razlikovanja sličnih emocija, podsticanje prepoznavanja emocija i kontrole emocija (primjereno uzrastu) ▪ edukacija roditelja o ponašanju odraslih koja utiču na emocionalni razvoj djeteta

Interakcija

Prikaz slučaja (jedan program) iz prakse

Koje ključne riječi su za dijete potrebne:
komunikacija -
interakcija

Ključna okruženja

Roditelji prvi učitelji djeteta

Vaspitanje u porodici je prirodan proces jer se dijete u njoj prvo socijalizuje, stiče iskustva o životu, ljudima, međusobnim odnosima. Razvoj rezultira iz odnosa, klime, atmosfere, dinamike u porodici.

Predškolsko dopuna porodičnom vaspitanju

Obezbeđuje aktivno učešće djeteta u zajednici sličnoj njemu. Socijalno i zaštitno djelovanje i kompenzatornu funkciju u odnosu na sve vrste uskraćenosti i nepovoljne uticaje. Unapređuje pedagoško-psihološku kulturu, kompetencije roditelja.

Dinamično, aktivno sadejstvo

Odnos nadopunjujući, kompenzatoran – roditelje osposobiti da u svojim domovima primjenjuju kreativne, primjerene, ciljane i strukturisane aktivnosti usmjerene na razvoj djeteta.

Vrtić – strukturisane, razvojne, ciljano osmišljene aktivnosti koje sprovodi edukovan kadar

Dijete nauči najviše za vrijeme igre - razvija različite sposobnosti i stiče radne navike.

U igri se đeca opuštaju, oslobađaju napetosti i straha.

Služi za sticanje samopouzdanja - djeluje podsticajno na djetetovu cjelokupnu aktivnost.

Kod odabira igračaka - obratiti pažnju na funkciju - obuhvatiti sva čulna područja

Vrtić – prirodno okruženje za učenje i razvoj kroz igru

Pružiti podršku, edukovati kako da kroz aktivnosti svakodnevnog života ostvaruju interakciju s detetom, grade vezanost, stimulišu razvoj

Podsticanje pravilnih komunikacijskih obrazaca roditelja i deteta

Pomoć u prihvatanju i realnom sagledavanju potreba i mogućnosti deteta kao i razvojnih oblasti za podršku

Olakšava nošenje s emocionalnim problemima, doprinosi procesu prihvatanja.

Bolja interakcija dijete - roditelj, uravnoteženi emocionalni odnosi te manje nepoželjnih postupaka po dijete.

Manje uskraćivanje relevantnih informacija roditeljima.

Rano edukovani roditelji znaju što mogu očekivati, kako se nositi sa budućim problemima, manje traže pomoć dodatnih službi

Porodica i RI

RI – AAC: Potpomognuta komunikacija i asistivna tehnologija

Novi pristupi, metode, tehnologije u radu i komunikaciji - alternativnim sredstvima.

Primjena od ranog uzrasta olakšava, pokreće interakciju, osnažuje dijete, roditelje, samopouzdanje, učešće u aktivnostima, sticanje novih znanja i iskustava.

AT - instrumenti, aparati, sredstva i uređaji da bi se obavilo ono što inače ne bi bilo izvodljivo.

Domaća izrada – hvataljke za olovku, graničnici; profesionalna oprema: računari, tableti, kontrolori očima, snimači, čitači govora...

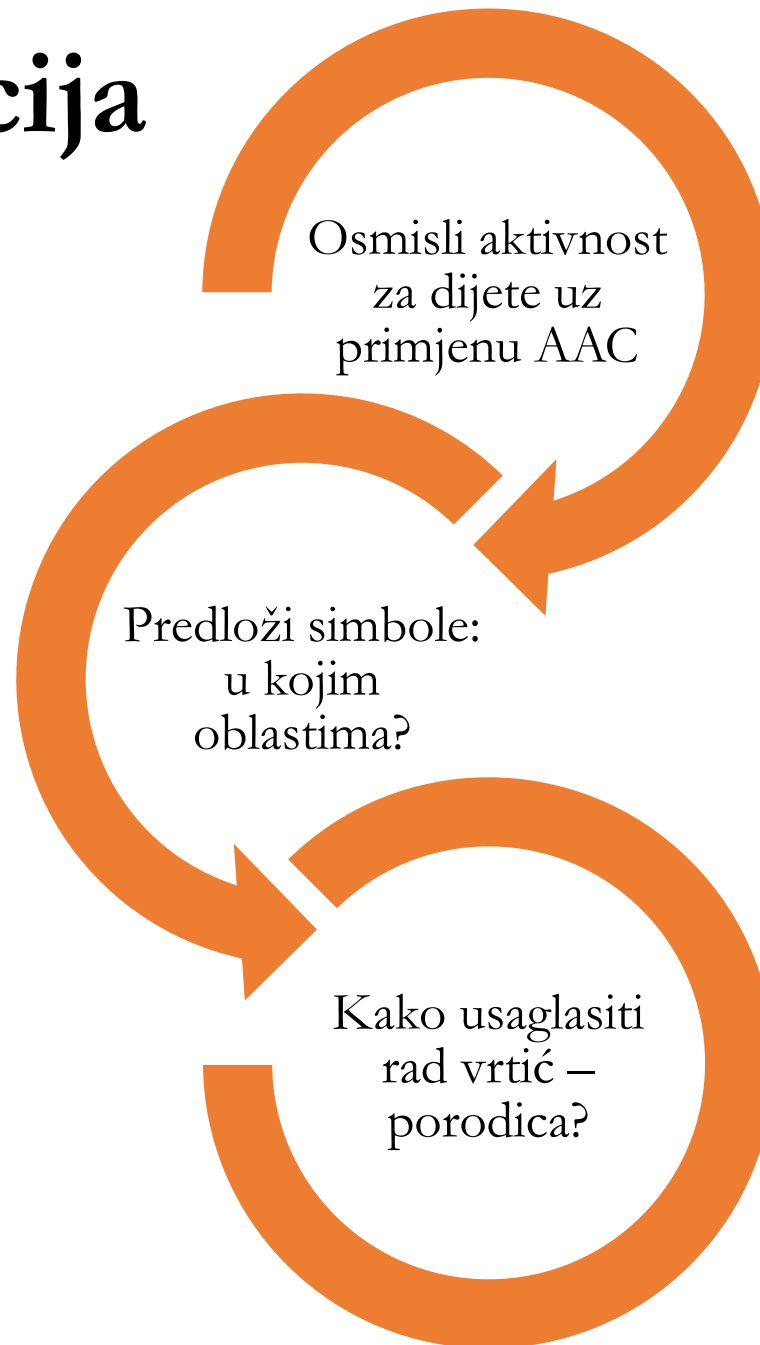

PK čine sve metode komunikacije koje zamjenjuju ili potpomažu uobičajene metode komunikacije.

Simboli, pomagala, strategije i tehnike za jačanje komunikacije.

Interakcija

Hvala!

